

УДК 378.015.31:784

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2024-109-2-150-158>

ВОКАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Т. В. Потапчук

ORCID 0000-0003-1680-6976

В. І. Онищук

ORCID 0000-0002-1073-5364

Н. В. Онищук

ORCID 0000-0002-1345-3178

У статті висвітлено можливості вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, які сприяють формуванню їхнього творчого самовираження. Розглянуто процес, під час якого студенти, виконуючи музичні твори, відчують емоційний резонанс з музикою, що дозволяє їм глибше сприймати та розуміти музичні твори, вносячи власні емоції у процес творчого самовираження. Цей підхід сприяє розвитку їхньої естетичної свідомості та музичної грамотності.

Наголошено на важливості такої підготовки, яка не лише допомагає студентам оволодіти технічними навичками, але й досягти глибшого психологічного та емоційного проникнення в зміст музичних творів. Завдяки цьому, майбутні вчителі музичного мистецтва можуть ефективно передавати свої знання та надихати студентів на глибше розуміння і цінування музики.

Акцентовано увагу на педагогічному впливі засобів вокальної майстерності на формування творчого самовираження майбутніх учителів музичного мистецтва. Визначено поняття «вокальна майстерність майбутніх учителів музичного мистецтва» як інтегроване новоутворення, яке спрямоване на успішне виконання вокально-педагогічної діяльності.

Досліджено важливість вокального мистецтва як інструменту творчого самовираження для майбутніх учителів музичного мистецтва у вищих навчальних закладах. Розглянуто, як вокальне мистецтво впливає на емоції, почуття та настрої людини, сприяючи

розвитку її творчих здібностей. Висунуто вимоги до викладачів вокалу щодо оптимізації методів навчання та підвищення якості викладання. Підкреслено необхідність поєднання потреб суспільства з розвитком практичних здібностей студентів. Висвітлено актуальність впровадження нових підходів до викладання вокалу та покращення якості професійної підготовки майбутніх спеціалістів з вокалу у закладах вищої освіти.

Ключові слова: вокальне мистецтво, музичне виховання, творче самовираження, майбутні учителі музичного мистецтва, освітній процес, заклад вищої освіти.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Вокальне мистецтво як засіб творчого самовираження майбутніх учителів музичного мистецтва в освітньому процесі закладів вищої освіти є одним зі способів розкриття творчого потенціалу людини. Цей вид мистецтва здатний впливати на почуття, емоції та настрої людини, розвивати її творчі здібності. Проникнення музичного мистецтва у навчання вокалу у вищих закладах мистецької освіти висуває до викладачів більш високі вимоги, а саме: оптимізувати свої методи навчання, підвищувати рівень та якість викладання. Разом з тим, викладачі з вокалу мають поєднувати потреби суспільства в талантах, посилювати розвиток у студентів практичних здібностей до застосування та сприяти зростанню талановитих студентів, що відповідають суспільним потребам. Тому з точки зору освіти здобувачів те, як краще впроваджувати режим викладання вокалу та покращувати якість професійних талантів на мистецьких факультетах закладів вищої освіти давно стало важливою темою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. У педагогічних дослідженнях питання творчого самовираження порушуються здебільшого у зв'язку з пошуком шляхів і засобів оптимізації, підвищення ефективності та якості підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва (Г. Кравченко, А. Козир, С. Горбенко та ін.), формування у них готовності до творчої діяльності та творчого самовираження (О. Іонова, Ло Юаньвень, Л. Рибалко та ін.).

Зокрема, вчені зазначають те, що найвищим рівнем вокального мистецтва майбутнього співака є вокальна майстерність, завдяки якій він демонструє оптимальні результати власної діяльності.

На основі аналізу наукової літератури з'ясовано, що вокальне мистецтво майбутніх учителів музичного мистецтва підвищує ефективність навчання вокальної музики, сприяє вдосконаленню власних естетичних

емоцій студентів та педагогічних емоцій викладачів, а також визначає відповідні орієнтири для подальшої практики викладання вокалу.

Практика вокальної музики охоплює різноманітні вокально-музичні твори, кожен з яких передає різні естетичні настрої. Унікальність створення таких творів дозволяє вокалістам повністю розкрити свою майстерність. Головна мета навчання вокальному мистецтву полягає в тому, щоб допомогти студентам досягнути глибокий зміст і духовну сутність вокальних творів, а не обмежуватись лише їх технічним виконанням (Ткаченко, 2021).

Мета статті – проаналізувати вокальне мистецтво та вплив його на творче самовираження майбутніх учителів музичного мистецтва в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Викладання вокалу є ключовою складовою навчання вокальної музики і відіграє важливу роль у формуванні естетичної свідомості студентів. Це сприяє зміцненню зв'язку між навчанням вокальної музики та естетичним сприйняттям студентів. Молодь необхідно орієнтувати на сприйняття краси з різних точок зору, щоб вони могли сформувати власне поняття краси та науково обґрунтувати його. Для того щоб посилити зв'язок між навчанням вокальної музики та естетикою, слід створити відповідне естетичне середовище, забезпечити студентів необхідними матеріалами і спрямувати їх до вільного дослідження краси. Розвиток естетичної свідомості допомагає студентам активно сприймати, відкривати та приймати красу, поглиблюючи їхнє почуття прекрасного та повністю естетизуючи зміст навчання вокальної музики (Чжан, 2021).

Студенти, які лише починають вивчення вокалу у вищих навчальних закладах, часто мають обмежені знання з цього предмету і не можуть одразу відповідати високим вимогам. Розвиток естетичної свідомості є важливим для їхнього самостійного навчання вокалу. Студенти мають можливість розвивати власне розуміння та досліджувати свої сильні сторони у вокалі, що підвищує їхню ефективність у вокальному мистецтві. Встановлення наукових та обґрунтованих музичних стандартів підвищує точність оцінювання їхніх музичних досягнень. Майбутні вчителі музичного мистецтва можуть підвищувати ефективність навчання вокалу, зменшувати його складність, проявляти творчість, впроваджувати інновації та слідувати сучасним тенденціям. Це сприяє різнобічному розвитку суспільства та постійному вдосконаленню музичних здібностей (Лю, Рибалко, 2023).

Виховання музичної обізнаності у студентів сприяє їхньому відчуттю чарівності музики, формуванню власного музичного смаку та генеруванню внутрішніх емоцій до вокальної музики, що сприяє емоційному навчанню. Вокальне мистецтво допомагає студентам формувати унікальне естетичне

мислення. Під час виконання музичних творів студенти відчувають емоційний резонанс, додають свої емоції у процес художньої естетики та глибше розуміють зміст музичних творів. Розуміння законів художньої естетики значно підвищує емоційність викладання вокальної музики (Чен, 2013).

У сучасному процесі викладання вокальної музики існують певні недоліки. Викладачі часто приділяють надмірну увагу розвитку навичок інтерпретації студентів під час виконання вокальних творів. Це може перешкоджати повному відображенню художньої суті твору і навіть відхилитися від його справжнього значення. Розвиток естетичної свідомості студентів може ефективно впливати на викладання вокальної музики, допомагаючи вчителям зосередитися на ключових аспектах навчання, підвищувати його якість, сприяти глибокому сприйняттю художньої краси вокальних творів і формувати власну художню оцінку студентів. Унікальне розуміння та сприйняття краси позитивно впливає на результати навчання вокалу і коригує неправильні уявлення про цей процес.

У процесі навчання вокальної музики вчителі повинні допомогти студентам усвідомити справжнє значення звуку. Використовуючи сучасні технології та оновлені методи навчання, вони можуть допомогти студентам зрозуміти поняття звуку та будови голосового апарату. Під час навчання вокалу вдосконалення естетичної свідомості студентів слід поєднувати з відповідними вокальними прийомами: поглиблювати емоційність вокальних творів і використовувати сценічні виступи для розвитку вокальної майстерності студентів.

У процесі викладання вокальної музики студенти можуть виявляти свої справжні емоції. Унікальні музичні образи у вокальних творах емоційно резонують з їхніми настроями та очікуваннями, стимулюючи художнє захоплення і дозволяючи їм повністю відчути художню красу вокальної музики. Це сприяє розвитку їхньої естетичної свідомості через справжні почуття. Після того, як викладач пояснює знання з вокальної музики, студенти надихаються і проявляють свої внутрішні музичні емоції. Аналізуючи, оцінюючи та включаючи свої переживання та уявлення, вони глибше розуміють вокальні твори. В процесі музикування студенти краще засвоюють ритм і прийоми виконання вокальних творів (Тоцька, 2010).

З іншого боку, розвиток здатності студентів до мислення та уяви впливає на їхню естетичну свідомість, активізуючи самопізнання та відчуття вокальних музичних творів, що перегукується з їхньою конотацією. Використовуючи свою уяву, студенти усвідомлюють значущість зовнішнього вигляду речей, що посилює їхнє відчуття музичної естетики. Вони формують власні уявлення про вокальні музичні твори та творчо

переробляють їх, усвідомлюючи новизну створених інтерпретацій. Вокальні твори, будучи виразом життя, перевершують його, виступаючи художнім відображенням. За допомогою літературної мови здійснюється відповідний художній показ перед співаками. Щоб повною мірою відчутти художню красу у вокальних музичних творах, студенти повинні свідомо розвивати свою уяву, вдосконалювати вміння опрацювати вокальні твори та створювати власний вокальний образ, виражаючи при цьому своє творче самовираження (Ло, Рибалко, 2023).

Естетичне усвідомлення збагачує конотацію вокальної музики. Розвиток викладання вокальної музики відіграє важливу художню роль у передачі культури, поширенні ідей та збагаченні емоцій. Через вокальне музичне мистецтво звук стає художнім відображенням, що підкреслює унікальність цього виду мистецтва. Вокальне мистецтво дозволяє глибше зрозуміти людську природу та надати їй унікальну інтерпретацію. Як інструмент музичного виконання, вокальні твори наповнені глибокими музичними емоціями, які висвітлюють душу музики. Вивчення вокальної музики збагачує духовний рівень студентів. Подальше збагачення музичної конотації невіддільне від удосконалення їхньої естетичної свідомості. У процесі розвитку та вдосконалення естетичної обізнаності студенти поглиблюють своє розуміння музики, осягають її сутнісні закони, виявляють власне неповторне сприйняття музичних творів і відчують нові відтінки музики через свої творчі сумніви та вагання (Потапчук, Клепар, Мірошніченко, 2022).

Удосконалення музичної обізнаності студентів у навчанні вокальної музики нерозривно пов'язане з поглибленим розумінням музичних творів і внутрішньої емоційної краси цих творів. Поглиблюючи емоційну красу музичних творів, необхідно зосередитися на опануванні техніки та методів виконання, проводячи всебічний аналіз від текстів музичних творів до музичних елементів. Важливо також стимулювати творче самовираження студентів, щоб вони могли повністю реалізувати свій потенціал у вокальному мистецтві.

Аналізуючи ліричні твори, важливо зрозуміти думки та почуття автора. Через осягнення внутрішнього змісту лірики досягається досконала інтерпретація музичних творів у процесі вокального виконання, а також удосконалюється естетична свідомість студентів. Вокальні музичні твори включають різноманітні музичні елементи, такі як мелодія, ритм, музична форма та лад. Покращуючи сприйняття цих музичних елементів, студенти розвивають свою емоційну грамотність і формують музично-естетичне усвідомлення (Тоцька, 2010).

Таким чином, вокальне мистецтво засвоюється через майстерне володіння співацьким голосом, який передає художній зміст вокального твору. Вокальне мистецтво вимагає від співаків точного і тонкого психологічного проникнення в емоційний та інтелектуальний зміст музичного твору. Важливу роль у цьому процесі відіграє творче самовираження, яке допомагає співакові передати наймиліші й найкрасивіші емоції. Вокальна драматургія також сприяє цьому, дозволяючи успішному співаку відтворювати глибокі емоції та підкреслювати художню красу вокальних творів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У цій статті нами висвітлено можливості вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, які сприяють формуванню їхнього творчого самовираження. Під час співу музичних творів студенти відчують емоційний резонанс з музикою, вносячи власні емоції у процес творчого самовираження. Це дозволяє їм глибше сприймати та розуміти музичні твори, розвиваючи їхню естетичну свідомість і музичну грамотність.

Важливим аспектом цієї підготовки є те, що вона допомагає студентам не лише оволодіти технічними навичками, але й досягти більшого психологічного та емоційного проникнення в зміст музичних творів. Завдяки цьому, майбутні вчителі музичного мистецтва зможуть не тільки передавати свої знання, але й надихати студентів на глибше розуміння та цінування музики.

Перспективи подальших досліджень бачаться у розробці педагогічних умов, які сприятимуть формуванню творчого самовираження майбутніх учителів музичного мистецтва в освітньому процесі закладів вищої освіти. Це включає створення інноваційних методик навчання, які поєднують технічну підготовку з емоційним та естетичним розвитком студентів, використання сучасних технологій для збагачення навчального процесу та забезпечення можливостей для самостійного творчого дослідження.

Крім того, важливою складовою є інтеграція сценічного досвіду та естрадної драматургії в навчальний процес, що дозволить студентам вільніше виражати свої емоції та інтерпретувати музичні твори. Це не лише підвищить їхню виконавську майстерність, але й сприятиме формуванню індивідуального стилю та художнього бачення.

Таким чином, розвиток творчого самовираження у майбутніх учителів музичного мистецтва є ключовим елементом їхньої професійної підготовки, яке має велике значення для їхнього успішного викладання.

Література

1. Ло Юаньвень, Рибалко Л. С. Формування готовності до творчого самовираження майбутніх музично-педагогічних працівників у загальнокультурній підготовці закладів вищої освіти КНР. *Імідж сучасного педагога: електрон. наук. фак. журн.*, 2023. № 2 (209). С. 49-54. DOI: 10.33272/2522-9729-2023-2(209)-49-54.
2. Потапчук Т., Клепар М., Мірошніченко В. Наукові погляди на формування естетичного смаку майбутніх педагогів. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*; гол. ред. О. В. Діденко, 2022. №3 (30). Хмельницький: Вид-во НАДПСУ. С. 429–442.
3. Ткаченко В. В. Формування вокально-сценічних навичок естрадного співу у вокалістів-початківців : метод. посіб. на допомогу клубним працівникам, керівникам естрадних студій сольного співу, солістам-вокалістам та вокально-хоровим колективам. Краматорськ: «ДОНМЦК», 2021. 66 с.
4. Тоцька Л. О. Методичні засади удосконалення вокальної підготовки майбутніх учителів музики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02. Київ, 2010. 24 с.
5. Чжан Ляньхун. Особливості змісту професійної підготовки вокалістів у системі вищої музичної освіти Китаю та України: порівняльний аналіз. *Наукова спадщина*, 2021. №59 (3). С. 40 – 43.
6. Чен Дін. Формування вокальних навичок майбутнього вчителя музики на традиціях Китаю та України : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2013. 20 с.

References

1. Lo, Yuanven, Rybalko L. S. (2023). Formuvannia hotovnosti do tvorchoho samovyrazhennia maibutnikh muzychno-pedahohichnykh pratsivnykiv u zahal'nokulturnii pidhotovtsi zakladiv vyshchoi osvity KNR [Development of readiness for creative self-expression of future music teachers in general cultural training of higher education institutions of the People's Republic of China]. *Imidzh suchasnoho pedahoha: elektron. nauk. fakh. zhurn.* № 2 (209). S. 49-54. DOI: 10.33272/2522-9729-2023-2(209)-49-54 (ukr).
2. Potapchuk, T., Klepar, M., Mirosnichenko, V. (2022). Naukovi pohliady na formuvannia estetychnoho smaku maibutnikh pedahohiv [Scientific views on the formation of aesthetic taste of future teachers]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Seriya: Pedahohichni nauky*; hol. red. O.V. Didenko. №3 (30). Khmelnytskyi: Vyd-vo NADPSU. S. 429 – 442 (ukr).
3. Tkachenko, V. V. (2021). Formuvannia vokalno-stsenichnykh navychok estradnoho spivu u vokalistiv-pochatkivtsiv [Formation of vocal and stage skills of pop singing in beginner vocalists]: metod. posib. na dopomohu klubnym pratsivnykam, kerivnykam estradnykh studii solnoho spivu, solistam-vokalistam ta vokalno-khorovym kolektyvam. Kramatorsk : “DONMTsK” (ukr).

4. Totska, L. O. (2010). *Metodychni zasady udoskonalennia vokalnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv muzyky* [Methodical principles of improving the vocal training of future music teachers]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : spets. 13.00.02. Kyiv (ukr).
5. Chzhan, Liankhun (2021). *Osoblyvosti zmistu profesiinoi pidhotovky vokalistiv u systemi vyshchoi muzychnoi osvity Kytaiu ta Ukrainy: porivnialnyi analiz* [Features of the content of the professional training of vocalists in the system of higher music education in China and Ukraine: a comparative analysis]. *Naukova spadshchyna*. №259 (3). S. 40 – 43 (ukr).
6. Chen, Din (2013). *Formuvannia vokalnykh navychok maibutnoho vchytelia muzyky na tradytsiiakh Kytaiu ta Ukrainy* [Formation of vocal skills of the future music teacher based on the traditions of China and Ukraine]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02. Kyiv (ukr).

VOCAL ART AS A TOOL CREATIVE SELF-EXPRESSION OF FUTURE TEACHERS OF MUSICAL ART IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

T. V. Potapchuk, V. I. Onyschuk, N. V. Onyshchuk

The article highlights the possibilities of vocal training of future music teachers, which contribute to the formation of their creative self-expression. The process during which students, performing musical works, feel an emotional resonance with music, which allows them to perceive and understand musical works more deeply, bringing their own emotions into the process of creative self-expression, is considered. This approach contributes to the development of their aesthetic awareness and musical literacy.

The importance of such training is emphasized, which not only helps students master technical skills, but also achieve a deeper psychological and emotional insight into the content of musical works. Thanks to this, future music teachers can effectively transfer their knowledge and inspire students to a deeper understanding and appreciation of music.

Emphasis is placed on the pedagogical influence of vocal skills on the formation of creative self-expression of future music teachers. The concept of "vocal mastery of future teachers of musical art" is defined as an integrated new formation aimed at the successful performance of vocal-pedagogical activities.

The importance of vocal art as a tool of creative self-expression for future music teachers in higher educational institutions is studied. It is considered how vocal art affects a person's emotions, feelings and mood, contributing to the development of his creative abilities. Demands have been put forward to vocal teachers to optimize teaching methods and improve the quality of teaching. The necessity of combining the needs of society with the development of students' practical abilities to meet the social needs of talented performers is emphasized. The relevance of introducing new approaches to vocal teaching and improving the quality of professional training of future specialists in vocal music in higher educational institutions is highlighted.

Keywords: *vocal art, musical education, creative self-expression, future teachers of musical art, educational process, higher education institution.*

Потапчук Тетяна Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, Україна). E-mail: tatvolod@ukr.net

Potapchuk Tetyana Volodymyrivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Theory and Methodology of Preschool and Special Education of Vasyl Stefanyk Prykarpattia National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine). E-mail: tatvolod@ukr.net

Онищук Володимир Іванович – старший викладач кафедри естрадної музики Рівненського державного гуманітарного університету (м. Рівне, Україна), E-mail: onyshchuk.v.i@ukr.net

Onyshchuk Volodymyr Ivanovych – Senior Lecturer at the Department of Pop Music of Rivne State Humanities University (Rivne, Ukraine). E-mail: onyshchuk.v.i@ukr.net

Онищук Назарій Володимирович – аспірант кафедри педагогіки та менеджменту освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський, Україна), E-mail: zhayvir2012@gmail.com

Onyshchuk Nazarii Volodymyrovych – postgraduate student of the Department of Pedagogy and Management of Educational Institution of Kamianets-Podilskiy Ivan Ohienko National University (Kamianets-Podilskiy, Ukraine). E-mail: zhayvir2012@gmail.com